

Geachte leden van de CTA,

1. Deelt u de hoofdconclusies?

Op zichzelf deel ik de hoofdconclusies. Hierbij merk ik op dat de onderzoeksopdracht wat mij betreft te beperkt is geweest en dat ik het jammer vind dat de commissie niet de ruimte heeft genomen om breder te kijken dan alleen de wettelijke controles. Ook al zou dat in strikte zin buiten de opdracht vallen, het is wel de context waarbinnen ook de wettelijke controles bekeken moeten worden. Het accountantsberoep vervult een cruciale rol in de Nederlandse economie die aanzienlijk verder gaat dan de wettelijke controle. De wetgever zelf onderkent dit, zoals blijkt uit tenminste twee wetten naast de Wta en de controleplicht uit het Burgerlijk Wetboek:

- De Wet op het accountantsberoep regelt en beschermt het gehele accountantsberoep, dat voor het overgrote deel bezig is met andere werkzaamheden dan wettelijke controles. Dit ware overbodig geweest als alleen wettelijke controles voor de wetgever van belang zouden zijn geweest.
- De Wet tuchtrecht accountants regelde in eerste versie slechts tuchtrecht voor de wettelijke controles, en klachtrecht voor de overige werkzaamheden van accountants. Na een intensieve informatiecampagne, of lobby zo u wil, vanuit het toenmalige NIVRA, heeft de wetgever onderkend dat ook de overige activiteiten van accountants van dusdanig groot maatschappelijk belang zijn dat ook deze onder het tuchtrecht thuis horen. De wetsgeschiedenis laat u dat zien.

Op een punt deel ik de hoofdconclusies van uw commissie niet. U stelt dat voor de wettelijke controles drie toezichthouders actief zijn, ieder met eigen stijl en normen. De feitelijke situatie is echter dat alleen de AFM in dit domein toezichthouder is. Op basis van lobby door NIVRA en NOvAA, rechtsvoorgangers van NBA, en op basis van strategische overwegingen bij de AFM en het SRA, is gedurende het schrijven van de Wta en de implementatie van het toezicht bewust gekozen voor een stelsel waarbij de toezichthouder zich laat informeren door bestaande partijen die vanuit hun eigen verantwoordelijkheid al werkten aan de kwaliteit van hun leden. Het lijkt me niet correct SRA en NBA als toezichthouders in het wettelijk controledomein te beschouwen, simpelweg omdat ze dat niet zijn. Dat staat los van de vraag of de huidige constructie wenselijk is overigens.

2. Bent u het eens met de aanbevelingen van de CTA?

Ja, met de volgende opmerkingen en uitzonderingen:

IV. Ik deel het optimisme van uw commissie niet dat het mogelijk is via een vastgestelde set kwaliteitsindicatoren een kwaliteitsvergelijking tussen kantoren mogelijk te maken. In de stuurgroep (waar ik lid van was) bij de werkgroep die het rapport met de “53 maatregelen” produceerde, is hier intensief discussie over gevoerd, en de conclusie lijkt mij evident: indicatoren vereisen interpretatie. Een voorbeeld dat daar besproken werd was de indicator “hoeveel IT-specialisten worden per team ingezet”. Je kan stellen dat meer specialisten = meer kwaliteit. Je kan even makkelijk stellen dat minder specialisten omdat je team de deskundigheid zelf heeft = meer kwaliteit.

IX. Het accountantsberoep heeft bijna een eeuw gehandeld volgens de denkwijze van deze aanbeveling. Wie geen accountant kon vinden, kreeg er de facto een toegewezen door de beroepsorganisatie. Pas heel recent is het NBA van deze heilloze weg afgestapt, en stelt nu dat een organisatie een accountant moet verdienen.

In de praktijk heb ik, in mijn rol als compliance officer van een groot regionaal kantoor, de discussie met de AFM gevoerd over een specifieke klant van het kantoor. De AFM ondersteunde de visie van dit kantoor en haar compliance officer: uit de controleplicht volgt geen controlerecht. In tegendeel, een rechtspersoon die om welke reden dan ook niet bereid is voldoende budget beschikbaar te stellen, voldoende integer management te garanderen, etc., MOET afgewezen worden.

Uw aanbeveling is hier contraproductief aan de belangrijkste rol van de (controlerend) accountant, namelijk het innemen van een moreel-ethische positie en het bevorderen van integer handelen door haar/zijn relaties.

XVI. Ik ondersteun van harte de aanbeveling, maar wil er op wijzen dat dit wettelijk al geregeld is in de Wta, en dat de rechter in twee gevallen (PwC en EY) en in twee instanties (bestuursrechter en CBB) de AFM hier al op heeft gecorrigeerd. De wens uitgesproken door de AFM om de Wta aan te passen naar aanleiding van deze uitspraken is naar mijn mening dan ook een heilloze weg. De wet voldoet, en wel geheel conform uw aanbeveling XVI. Dat de AFM niet de bevoegdheid heeft boetes op te leggen voor onvoldoende dossiers is door de schrijvers van de Wta (een team waar ik deel van mocht uitmaken) zeer wel overwogen. Deze overwegingen herken ik, helaas, niet terug in het toezicht door de AFM maar evenmin in de conclusies en aanbevelingen van uw commissie.

Van belang hierbij is wat mij betreft ook dat uw formulering, hoe begrijpelijk ook, feitelijk onjuist is. De AFM beoordeelt geen controledossiers. De AFM beoordeelt enkele posten uit een controledossier, zonder daarbij gebruik te maken van de basisnorm waarop de gehele COS gebaseerd zijn, het accountantscontroleisico. Het gevolg is een onjuiste toetsing op buiten context geplaatste paragrafen uit standaarden, toegepast op buiten context geplaatste onderdelen van een controledossier. Voor de feitelijke onderbouwing hiervan verwijs ik u graag naar de uitspraken van de rechter zoals hiervoor benoemd. En vanzelfsprekend licht ik ook graag persoonlijk toe vanuit mijn betrokkenheid bij het schrijven van de Wta, het inrichten van het toezicht en de ondersteuning in twee van de vier genoemde rechtszaken.

XVII. Een detail: waar uw commissie spreekt over “wettelijke eisen” is het wellicht goed te accentueren dat de eisen die gesteld worden aan een accountantscontrole, en die door de AFM als norm worden gehanteerd, voor het overgrote deel geen wettelijke status hebben, niet eens een verordening van het NBA betreffen, maar “slechts” nadere voorschriften van het NBA zijn, de NV COS. Dit onderstreept meteen de flexibiliteit en het principle based karakter van deze normen. Het is ronduit schadelijk voor de kwaliteit van accountantscontroles in ons land dat standaarden van het beroep voor het beroep, die primair gezien moeten worden als richtlijnen binnen de beroepscontext in pakweg tien jaar verworden zijn tot af te vinken regels zonder context en zonder begrip, niet met als doel een kwalitatief goede controle uit te voeren maar met als doel de angst voor de toezichthouder te bezweren.

3. Mist u onderwerpen in het interim rapport van de CTA?

Vanzelfsprekend ben ik wel zo overtuigd van mijn eigen gelijk dat ik mis dat u mijn inbreng aan het begin van uw werkzaamheden integraal hebt overgenomen. Maar zonder gekheid, wat ik wel mis is een bespreking van de verschillende structuurmodellen die bijvoorbeeld de AFM heeft aangereikt. Ik begrijp dat u slechts wil repareren wat kapot is, maar een wat diepgaandere analyse van alternatieve modellen had kunnen helpen. Enerzijds omdat nu mogelijk goede ideeën over het hoofd worden gezien, maar anderzijds ook om te voorkomen dat we binnen een afzienbare tijd weer dezelfde discussies krijgen die we nu al jaren hebben en die het beroep geen goed doen.

Uw commissie is door de Minister aangekondigd tijdens een Accountantsdag. Daarbij was de boodschap “u, accountants, doet het niet goed, en nu gaan we het definitief oplossen”. Vervolgens komt uw commissie met conclusies en aanbevelingen over rechtspersonen die controleplichtig zijn, over de toezichthouder, over de beroepsorganisatie, over de wetenschap en over cultuur en veranderingsbereidheid van accountants. De afdronk die bij mij blijft hangen is dat er zeker nog belangrijke dingen moeten gebeuren, maar dat de frontale aanval van de Minister niet gedragen wordt door de commissie die het wapen in die aanval had moeten zijn. Het lijkt me zinvol als uw commissie daarover duidelijkheid geeft.

Met vriendelijke groet,

Arnout van Kempen, di, CISA